

" Zo werkt het "

Kadernotitie Onderwijsachterstanden en Jeugdbeleid

2006 - 2010 in Achtkarspelen

Samenstelling: Sytze Nauta en Anna Rixt Voolstra

december 2006

" Zo werkt het "

1.	Inleiding en achtergronden	
1.1	Achterstand en kracht	3
1.2	Bemoedigende resultaten	3
1.3	Doorstart Goa	3
1.4	Overwegingen	4
1.5	"Mag er ook nog gewoon met kinderen gewerkt worden?"	4
1.6	Leeswijzer	4
2.	Beginndiagnose	
2.1	Startdocument	5
2.2	Samenvatting	5
3.	Gemeenschappelijke visie en uitgangspunten	
3.1	Partners	6
3.2	Gemeenschappelijke visie	6
3.3	Uitgangspunten voor beleid	
-	3.3.1 Het belang van het kind staat centraal;	6
-	3.3.2 Inzet wordt daar gepleegd waar deze het meest nodig is;	
-	3.3.3 Nadruk ligt op preventie en ouderbetrokkenheid;	
-	3.3.4 Partnerschap en samenhangende aanpak vergt een passende overlegstructuur	
-	3.3.5 Kwaliteit aan de basis vraagt aanhoudend aandacht	
-	3.3.6 Toepassen SMART-criteria	7
3.4	Centrale doelstellingen	7
4.	Keuzes	
4.1	De vijf prioriteiten	
-	I Een verbreding van de Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)	8
-	II Stimuleren van kwaliteitsverbetering en innovatie in het onderwijs	9
-	III Versterken ouderbetrokkenheid en sociale competentie	10
-	IV Verminderen schooluitval en verhogen uitstroom met startkwalificaties	12
-	V Doorontwikkelen netwerken (Operatie Jong in Achtkarspelen)	13
5.	De lokale educatieve agenda (werkwijze)	
5.1	Overleggroep Onderwijs en Jeugd	14
5.2	Opbrengst en monitor	14
5.3	De lokale educatieve agenda	14
6.	Financiën	16

<i>Bijlage 1</i>	: <i>Begrippen en afkortingen</i>	17
<i>Bijlage 2</i>	: <i>Overlegstructuur en werkwijze</i>	18
<i>Bijlage 3 (los rapport)</i>	: Startdocument 2006 Lokale Educatieve Agenda Achtkarspelen	

1. Inleiding en achtergronden

1.1 Achterstand en kracht

Het centrale thema van deze kadernotitie is de achterstandspositie van Achtkarspelen en de daarmee samenhangende problematiek. Achterstanden en armoede kenmerken onze streek van oudsher. De focus op die kenmerken geeft wellicht een te sombere voorstelling.

Want Achtkarspelen heeft veel te bieden. Natuur, rust en ruimte zijn uiterlijke kenmerken. Het rijke verenigingsleven, gemeenschapszin en de sociale binding voelen aan als een warme deken.

En als we vervolgens kijken naar de (taal)rijke historie van de streek en wat er is bereikt is er ook alle reden voor trots. We zien overlevingskracht, werklust, creativiteit en dus perspectief.

Waar we echter nog steeds niet omheen kunnen is dat onderzoekers de afgelopen decennia herhaaldelijk de zwakke plekken van Achtkarspelen hebben blootgelegd. De beschikbare cijfers en rapporten geven het ondubbelzinnig aan: *'de meters staan in het rood'*.

1.2 Bemoedigende resultaten

Gelukkig gaat het met de meeste kinderen in Achtkarspelen gewoon heel goed.

Gestimuleerd vanuit het peuterspeelzaalwerk en de scholen blijkt dat ook steeds meer laagopgeleide ouders het belangrijker vinden dat hun kind een goede opleiding krijgt.

Achtkarspelen voert al vele jaren beleidsrijk strijd tegen de lokale (onderwijs-)achterstanden. De beoogde verandering totstandbrengen vergt uiteraard een lange adem.

Op basis van ervaring en onderzoeksresultaten¹ weten we steeds beter wat werkt. De afgelopen jaren is er veel extra expertise opgedaan; onderwijskansenscholen hebben zich zeer succesvol ontwikkeld, (de onderwijsinspectie spreekt van 'spectaculaire verbeteringen'), en toepassing van het programma Piramide draagt bij aan de professionalisering van enkele peuterspeelzalen. Bovendien wordt door de diverse partners rondom het kind, steeds meer en beter samengewerkt.

Het is erg jammer dat met de nieuwe wetgeving (OAB) per 1 augustus 2006 en de daaraan gekoppelde herverdeling van rijksmiddelen Achtkarspelen - de gemeente én ook het veld - jaarlijks veel moet inleveren. Voor de gemeente resteert een rijksvergoeding van € 53.000,= (was in 2005, inclusief OKP en schakelklas € 500.000,=).

1.3 Doorstart lokaal onderwijsachterstandenbeleid

Gelet op de destijds aangekondigde ontwikkelingen werd reeds in 2005 de informatieve notitie "Noodzaak tot Visie" aan de raad voorgelegd. Een kaderstellende beleidsnota voor de periode 2006 tot 2010 werd aangekondigd.

Met het aanbieden van deze kadernotitie wordt aan die toezegging voldaan. In de tussenliggende periode is intensief overleg gevoerd met het veld. Dat heeft allereerst geresulteerd in het formuleren van de gemeenschappelijke visie.

De gemeenteraad heeft zich uitgesproken voor een doorstart van het Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid en wil blijven investeren in de bestrijding van

¹ bijvoorbeeld; Eindevaluatie Onderwijskansenplan Fryslân 2002-2006 (Fryske Akademy); Implementatie-onderzoek Piramide in Achtkarspelen (BOP), eigen projectevaluatie Onderwijskansen 2006, eigen tussenevaluatie Taal & Takomst Augustinusga, Onderwijsmonitor 2004-2005 (GCO-fact) en rapportages van de onderwijsinspectie.

onderwijsachterstanden als onderdeel van het overkoepelende jeugdbeleid. In deze notitie wordt het inhoudelijke kader voor het te voeren beleid verwoord.

1.4 Overwegingen

Bij het opzetten van nieuwe beleidslijnen hebben we gekeken naar de nieuwe wettelijke opdracht en gewijzigde rolverdeling. Volgens de nieuwe regels moeten scholen autonomer worden en zich verantwoordelijk tonen voor de bestrijding van onderwijsachterstanden. Helaas ontvangt men daarvoor nauwelijks extra middelen.

De gemeente krijgt een vrijere rol, houdt nadrukkelijk verantwoordelijkheid voor voorschoolse activiteiten, doorgaande lijnen en voert ketenregie.

Gezien de uitkomsten de begindiagnose (startdocument) is er alle reden voor het continueren van de gemeentelijke betrokkenheid.

Met het veld is gekeken naar wat de afgelopen Goa-periode is gedaan, wat heeft gewerkt en draagt werkelijk gericht bij tot het behalen van de doelstellingen. Waar willen we *samen* mee verder. Op die basis zijn vijf speerpunten benoemd.

1.5 "Mag er ook nog gewoon met kinderen gewerkt worden?"

Passend in de nieuwe sturingsfilosofie van meer autonomie voor de school, moeten scholen zelf invulling geven aan hun maatschappelijke opdracht en zich daarover verantwoorden aan de overheid en aan hun omgeving.

De professionals die met kinderen werken worden in toenemende mate door de overheid en de samenleving benaderd met heel uiteenlopende vragen en problemen.

Vanuit hun aard vervullen met name de scholen al allerlei maatschappelijke functies, maar de druk op scholen om steeds meer taken op zich te nemen lijkt alleen maar toe te nemen. Zo worden scholen o.a. geacht aandacht te besteden aan achterstandsbestrijding, gezond gedrag, het bevorderen van integratie, cultuurhistorisch besef, extra opvang en zorg voor risicoleerlingen en geldt de school als opvoedkundige instelling die waarden en normen overbrengt.

De verantwoordelijkheid van de professionals voor het individuele leer- en ontwikkelproces van het kind neemt toe maar de mogelijkheden om al die extra taken op zich te nemen zijn beperkt, wil tenminste het primaire proces niet in het gedrang komen.

Omdat de draaglast de draagkracht en veerkracht van teams te boven kan gaan is het van belang op basis van de eigen (school)specifieke situatie en omstandigheden een duidelijke koers te bepalen. Samenwerking met de maatschappelijke partners dient te worden versterkt om gezamenlijk de belangen van het kind te kunnen waarborgen.

1.6 Leeswijzer

Na dit eerste en inleidende hoofdstuk gaat hoofdstuk 2 over de lokale begindiagnose. In het bijbehorende rapport (losse bijlage) zijn diverse beleidsrelevante lokale feiten en cijfers bijeengebracht. Hoofdstuk 3 belicht het voortraject en daarin gemeenschappelijk geformuleerde richtsnoer, i.c. de visie en uitgangspunten voor het toekomstige lokale beleid en centrale doelstellingen. De vertaalslag naar speerpunten en activiteiten volgt in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 staat de nieuwe werkwijze volgens de 'lokale educatieve agenda' centraal, met dit instrument worden partijen bijelkaar gebracht en kan de integraliteit en samenhang worden bewaakt. Hoofdstuk 6 geeft de financiële vertaling en als laatste zijn twee bijlagen ingevoegd.

2. Begindiagnose

2.1 Startdocument

De Friese onderwijsprestaties blijven achter bij de Nederlandse gemiddelden en Achtkarspelen zit ook nog eens duidelijk onder de Friese gemiddelden. Gezien de diverse onderzoeksresultaten van de afgelopen jaren is dit een hard gegeven. De bestrijding van onderwijsachterstand is onderdeel van het brede jeugdbeleid en staat dus niet op zich. Over de situatie van Achtkarspelen is vanuit deze bredere optiek veel relevante informatie beschikbaar.

Helaas blijkt telkens dat zodra men daadwerkelijk op zoek gaat naar concrete cijfers er sprake is van versnippering en het ontbreken van eenduidigheid. Voor het opmaken van een begindiagnose is daarom de relevante informatie over onderwijs en jeugd in Achtkarspelen bijeengebracht om een beginsituatie vast te kunnen stellen.

Voor het resultaat verwijzen we korthedshalve naar het opgemaakte rapport, dat met medewerking van de partners in het veld is samengesteld, getiteld: het "*Startdocument Lokaal educatieve agenda Achtkarspelen*". Dit rapport geldt als onderlegger voor deze kadernotitie.

2.2 Samenvatting

Aan de hand van een selectie van relevant geachte onderwerpen voor het mede bepalen van de 'lokale educatieve agenda' (zie hoofdstuk 6) voor Achtkarspelen zijn lokale gegevens verzameld en afgezet tegen landelijke en soms ook Friese gemiddelden.

Een bovengemiddeld aantal kinderen in Achtkarspelen loopt extra risico in hun ontwikkeling te worden belemmerd. Wat opvalt is dat er in een aantal dorpen sprake is van een cumulatieve risicosituatie.

Het percentage ouders van kinderen in het basisonderwijs met een lbo of lagere opleiding is plaatselijk nog altijd erg hoog (de 1.25 leerling).

Deze leerlingen zitten vooral op de openbare basisscholen.

De kinderen uit Achtkarspelen krijgen veel vaker het Cito-eindtoetsadvies voor lagere vormen van Voortgezet Onderwijs dan het landelijk gemiddelde.

In 2004 zijn 117 voortijdig schoolverlaters uit Achtkarspelen geregistreerd (bij het RMC te Drachten). De leerplichtadministratie laat te wensen over qua informatiebron (melding en registratie).

De werkloosheid is begin 2006 bijna twee keer zo hoog als het landelijk gemiddelde; Het grootste deel van de werklozen heeft geen beroepsopleiding;

Jongeren maken zich vaker schuldig aan kleine criminaliteit dan in de rest van Friesland. Het eetgedrag is ongezonder en in Achtkarspelen wordt meer alcohol gedronken door jongeren dan in de rest van Friesland.

3. Visie, uitgangspunten en doelstellingen

3.1 Partners

De beleidswijzigingen zijn regelmatig intern en extern onderwerp van gesprek geweest. Vanwege de reikwijdte en complexiteit van de thematiek werd een breed overleg samengesteld en zijn een viertal bijeenkomsten gehouden met vertegenwoordigers (directies) van het peuterspeelzaalwerk, basisonderwijs, voortgezet onderwijs en welzijnswerk uit Achtkarspelen.

De bijeenkomsten hadden een positief en constructief karakter. De achterstandsproblematiek wordt herkend en erkend. Het is gebleken dat een ieder de noodzaak voor een brede en integrale aanpak inziet en onderschrijft. De intentie is aanwezig om er samen wat aan te (blijven) doen; en wel met resultaatgerichte activiteiten.

3.2 Gemeenschappelijke visie

De gemeenschappelijke visie en uitgangspunten voor toekomstig beleid werden op 23 februari 2006 door de gemeenteraad onderschreven.

Gemeenschappelijke visie op onderwijsachterstanden in Achtkarspelen

Onderwijsachterstand in Achtkarspelen is een maatschappelijk diepgeworteld en complexe problematiek. Effectief voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstand vergt van diverse partners een doelbewuste samenhangende en resultaatgerichte aanpak.

Een belangrijke basis werd hiermee gelegd voor het verder ontwikkelen van het onderwijsachterstandenbeleid en de integratie met het overige jeugdbeleid.

3.3 Uitgangspunten voor beleid

Met inachtneming van de wettelijke opdrachten en verantwoordelijkheidsverdeling zijn de volgende uitgangspunten voor toekomstig beleid benoemd:

- 3.3.1 Het belang van het kind staat centraal;

Dit lijkt vanzelfsprekend. Maar bij het benoemen van beleid, prioritering daarbinnen en daaraan gekoppelde facilitering spelen vele belangen. Het is daarom goed om bij de bepaling van beleid en de keuzes voor activiteiten voor ogen te houden dat 'het kind er beter van dient te worden'.

- 3.3.2 Inzet wordt daar gepleegd waar deze het meest nodig is;

In het verlengde van het voorgaande en uit doelmatigheidsoverwegingen geldt dat de inzet en investeringen vooral gericht zijn op de plek waar de vraag dan wel de problematiek zich het meest nadrukkelijk voordoet of aandient.

- 3.3.3 Nadruk ligt op preventie en ouderbetrokkenheid;

In beginsel blijft een sterke voorkeur bestaan voor de facilitering van preventieve activiteiten. Voorkomen is immers beter dan genezen. Uiteraard zonder daarmee het belang van inzet op de verzuimproblematiek, schooluitval en reïntegratieactiviteiten tekort te willen doen. Want ook op dat terrein zal de nodige en ook extra aandacht worden gegeven.

In het belang van preventie zal aan ouderbetrokkenheid meer aandacht worden geschonken.

3.3.4 Partnerschap en samenhangende aanpak vergt een passende overlegstructuur;

Om binnen de nieuwe verhoudingen, verantwoordelijkheidsverdeling en toedeling van middelen een gezamenlijke koers te kunnen varen wordt veel waarde gehecht aan het 'elkaar vinden' in de nieuwe werkvorm: ofwel "de lokale educatieve agenda". Vanuit deze kerngroep wordt een collectieve ambitie uitgedragen.

- 3.3.5 Kwaliteit aan de basis vraagt aanhoudend aandacht

In 'het primaire proces', ofwel in de interactie tussen tussen ouder en kind, professional en kind (leerkracht en leerling, leidster en peuter) kan daadwerkelijk het verschil worden gemaakt. Didactische vaardigheden, omgaan met verschillen, maatwerk, passie, en vakmanschap zijn bepalend voor succes.

- 3.3.6 Toepassen SMART-criteria

De SMART-criteria zijn van toepassing op alle activiteiten. SMART staat voor: **S**pecifiek, **M**eetbaar, **A**ceptabel, **R**ealistisch en **T**ijdgebonden.

Met behulp van deze toepassing willen we zo concreet mogelijk vastleggen wat er precies gaat gebeuren, wie wat doet, of het haalbaar is, wat er klaar is als het klaar is ook wanneer het klaar is.

3.4 Centrale doelstellingen

De gemeente wil het lokale onderwijs naar een hoger peil helpen en gericht de onderwijsachterstanden aanpakken. Daarnaast heeft de gemeente de regierol gekregen ten aanzien van het functioneren van de zorgketen. De gemeenschappelijke visie sluit aan op de doelen zoals deze zijn geformuleerd in de gemeentelijke programmabegroting en de nota 'gewogen ambitie'.

We onderscheiden twee centrale doelstellingen.

1. Het duurzaam verhogen van de onderwijsopbrengsten in Achtkarspelen.
Als logisch gevolg van de herhaaldelijk vastgestelde achterblijvende scores.

2. Totstandbrengen van een sluitende en goed functionerende zorgketen
Mede gelet op de nieuwe gemeentelijke rol en positie, geldt het invulling geven aan de verantwoordelijkheid voor een goed functionerende zorgketen als tweede centrale doelstelling.

4. Keuzes

4.1 Vijf prioriteiten

Samen met de overleggroep Onderwijs en Jeugd (zie hoofdstuk 5) zijn de volgende speerpunten benoemd.

- I. Een verbreding van de Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)
- II. Stimuleren van kwaliteitsverbetering en innovatie in het onderwijs
- III. Versterken ouderbetrokkenheid en sociale competentie
- IV. Verminderen schooluitval en verhogen uitstroom met startkwalificaties
- V. Doorontwikkelen lokale jeugdnetwerken (Operatie Jong in Achtkarspelen)

I. Een verbreding van de Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Bij de toenmalige VVE-impuls kwam rijksgeld beschikbaar wat diende te worden ingezet voor bewezen effectieve VVE-programma's. Gemeentebreed werd in Achtkarspelen, in overleg met het veld, gekozen voor het programma Piramide.

Met aanvulling uit de algemene Goa-middelen werd het mogelijk in Kootstertille en in Harkema het programma te implementeren.

Amsterdam, 6 maart 2006

Het Kohnstamm Instituut heeft zes best presterende projectscholen in Amsterdam geselecteerd en deze nader onderzocht door middel van interviews en observaties. Vijf van deze zes scholen werken met Piramide. Wat opvalt, zijn de positieve opmerkingen over de duidelijkheid en structuur van het Piramide-programma. Men constateert dat deze structuur goed werkt, voor zowel de leerkrachten als de kinderen. Het is prettig dat de kinderen weten wat er van hen verwacht wordt. Bovendien is er ruimte voor het inpassen van eigen activiteiten.

Ook het feit dat de Piramide-projecten zorgen voor een doorlopende leerlijn van peuters naar kleuters, wordt zeer gewaardeerd. Erg leuk om te horen is dat de kinderen zo veel plezier beleven aan de projecten. Aanvankelijk was er onder peuter-ouders enige vrees dat de peuters binnen Piramide te veel moesten gaan 'leren' en te weinig zouden kunnen spelen. Nu zijn er bijna alleen nog maar positieve geluiden.

Een belangrijk effect van de invoering van Piramide is dat er meer kwaliteitsbewaking plaatsvindt, zo wordt gesteld, "waardoor het onderwijs voortdurend wordt gemáákt". "Sinds het invoeren van de Piramide-methode zijn de leerkrachten professioneler geworden. Er wordt meer gepraat over het vak".

Het Kohnstamm Instituut beveelt dan ook aan de voorschool blijvend te faciliteren en leidsters en leerkrachten (verder) te scholen in de vaardigheden die nodig zijn om de ontwikkeling van het kind zo goed mogelijk te begeleiden.

De opdracht naar gemeenten is intussen beperkt tot verantwoordelijkheid voor 'het voorschoolse'. Doel is de doelgroepkinderen bij de aanvang van het basisonderwijs in een verbeterde startpositie te brengen. De scholen worden geacht het stokje over te pakken; de zorg voor de doorgaande lijn ligt bij de gemeente.

Vanwege het succes is er veel steun voor continuering van het VVE-beleid, volgens de methode Piramide. De toepassing heeft vooral een gunstig effect gehad op de kwaliteit deelnemende peuterspeelzalen, maar is ook goed voor het peuterspeelzaalwerk als geheel.

In nauwe samenwerking met het peuterspeelzaalwerk wordt een alternatief uitgewerkt. Volgens dit nieuwe concept worden de Piramide-geschoolde tutoren, werkzaam in het peuterspeelzaalwerk, gemeentebreed en ambulante ingezet op die plek waar zich de vraag voordoet, dus veel meer kindgericht. Ten behoeve van de doorgaande lijn en de ketenzorg is de aansluiting op de basisschool punt van aandacht en zorg. Onderzocht zal worden of het gewenst en haalbaar is de ambulante tutor te belasten met de 'warme overdracht' van het kind naar de basisschool.

Wat te doen?

- Uitwerken en faciliteren Piramide-concept met ambulante tutoren
- Haalbaarheid uitbreiding naar groep 1 onderzoeken (faciliteren 'warme overdracht'/aansluiting/doorgaande lijn)
- Systematische overdrachtsactiviteit faciliteren (ict/automatisering)

II. Stimuleren van kwaliteitsverbetering en innovatie in het onderwijs

De traditionele onderwijsbegeleiding richt zich deels op systeembegeleiding waaronder kwaliteitsontwikkeling en op leerlingsspecifieke begeleiding.

In 2005 heeft de gemeenteraad van Achtkarspelen besloten de reguliere gemeentelijke middelen tot 1 januari 2008 op het niveau te handhaven en gefaseerd over te gaan naar een systeem van vraagsturing en marktwerking.

In reactie op de aangetoonde achterblijvende onderwijsresultaten in Fryslân wil de provincie de komende vier jaar investeren in een kwaliteitsverbetering in het basisonderwijs.

Provinciale staten van Fryslân hebben in november 2006 de onderwijsnota 'Boppeslach' vastgesteld. Daarin wordt een beroep gedaan op de gemeenten om gezamenlijk met de schoolbesturen verbeterplannen van scholen te ondersteunen.

De gehanteerde aanpak volgens het in 2006 beëindigde Onderwijskansenproject Fryslân (OKP) wordt als voorbeeld genomen. De belangrijkste resultaten van dit succesvolle project zijn een steviger schoolorganisatie, versterkt onderwijskundig leiderschap, verbeterd teamfunctioneren en leerkrachtgedrag. De beproefde aanpak is ook in andere situaties goed toepasbaar.

In interviews met okp-adviseurs en projectleiding wordt gewezen op de valkuilen voor de uitvoering van het onderwijskansenbeleid. Zo wordt het succes ervan bepaald door de mate waarin een school bereid is zich hiervoor in te zetten. De schoolleiding speelt daarin een cruciale rol. Bovendien worden deze scholen per definitie geconfronteerd met weerbarstige en complexe problemen die boven hun macht gaan. In hoeverre zijn zij in staat zichzelf aan de haren uit het moeras te trekken?

"Ondersteuning van buitenaf zou hiervoor een oplossing kunnen zijn. Hierin schuilt echter het gevaar

dat scholen vanwege de bovengenoemde knelpunten de nieuwe aanpak aan externen overlaten en zelf de grip op de zaak verliezen. Scholen moeten eigenaren blijven van hun eigen problematiek. Er is niets mis met externe ondersteuning, maar dan wel in de vorm van een 'sparringpartner'."

De basisscholen zijn wettelijk verplicht per 1 augustus 2007 een vierjaarlijks schoolplan te ontwikkelen. Middelen en expertise kunnen worden ingezet om dit proces te versterken en voorkomen dat het verplichte document een 'papieren werkelijkheid blijft die op de plank beland'.

Verder verdient aanbeveling op schoolbestuurlijk initiatief en afhankelijk van de aard en omvang van specifieke problemen voor een schooloverstijgende (dorpsgerichte) benadering te kiezen.

Wat te doen?

- Doorontwikkelen vraagsturing en marktwerking onderwijsbegeleiding
- Samen met het veld kaders ontwikkelen ter versterking van de verbinding van begeleidingsmiddelen met onderwijsachterstandenbeleid
- Inhoudelijk en financiële aansluiting zoeken met de beoogde kwaliteitsimpuls volgens de provinciale onderwijsnota "boppeslach" (schoolspecifiek OKPF-concept)
- Integrale aansluiting zoeken bij schoolplanontwikkeling

III. Sociale competentie en versterken ouderbetrokkenheid

In het hedendaagse overheidsbeleid hebben burgerschap, waarden en normen en leren omgaan met elkaar een voorname plaats verworven. Een aantal extreme voorvallen heeft daartoe zeker bijgedragen.

Onze steeds snellere en complexere kennismaatschappij vraagt nogal wat sociale bagage. Ook op school wordt meer van de kinderen gevraagd. Kinderen moeten meer zelfstandig keuzes maken en meer samenwerken. In de kerndoelen van het onderwijs komen veel aspecten terug die gaan over sociaal-emotionele competenties en scholen zien steeds meer het belang van de sociaal-emotionele competenties van hun leerlingen. Om te kunnen leren, samen te werken en te kunnen presteren is zelfvertrouwen, en je competent voelen een voorwaarde.

Bij de voorbereidingen op deze notitie werd het thema vanuit het veld aangedragen als inhoudelijk speerpunt benoemd en breed gedragen. Bevordering van sociale competenties en gebruik van deze programma's is in de laatste GOA-periode nader bekeken en aanbevolen door een werkgroep (kwaliteitsdialoog sociale competentie).

Deze groep is op zoek gegaan naar handvatten ofwel werkzame methodieken voor het onderwijs en heeft geïnventariseerd wat er reeds in gebruik is.

De scholen voor Voortgezet Onderwijs in Achtkarspelen werken reeds met de lesmethode Leefstijl voor jongeren in het VO (eigen beleid): Door Timpaan Welzijn in Achtkarspelen wordt dezelfde toepassing gehanteerd en inmiddels ondersteund via de zg. BOS-projecten.

De missie van Leefstijl

"*Leefstijl voor jongeren* wil bevorderen dat kinderen en jongeren zich ontwikkelen tot sociaal vaardige, betrokken en zelfstandige volwassenen."

Hiertoe ontwikkelt en verspreidt *Leefstijl voor jongeren* educatief materiaal op het gebied van sociaal-emotionele vaardigheden. *Leefstijl voor jongeren* richt zich op (semi) professionele en natuurlijke opvoeders. *Leefstijl voor jongeren* verzorgt voor hen trainingen en begeleidingstrajecten, zodat zij zelfstandig en creatief ons materiaal kunnen inzetten.

Het omvat een scala van vaardigheden zoals kennismaken, luisteren, communiceren, zelfvertrouwen, gevoelens uiten, assertiviteit en weerbaarheid, conflicten oplossen, omgaan met groepsdruk, risico's inschatten en doelen stellen. Het programma bestaat uit (les)materiaal en trainingen leerkrachten en docenten voor het primair en voortgezet onderwijs en recentelijk ook voor begeleiders in vrijetijdsactiviteiten. (zie ook leefstijl.nl).

Enkele basisscholen hebben met het eigen team, veelal met steun vanuit GOA-middelen, de methode aangeschaft en de bijbehorende training gevolgd. Deelnemers zijn enthousiast over de ervaringen en spreken van positieve effecten bij de kinderen; maar ook ten aanzien van het teamfunctioneren en leerkrachtgedrag.

Ouderbetrokkenheid gaat ervan uit dat ouders en professionals een gezamenlijk belang hebben: thuis en op school of peuterspeelzaal optimale omstandigheden scheppen voor de ontwikkeling en het leren van kinderen. Partnerschap gaat ervan uit dat professionals en ouders die optimale omstandigheden samen beter tot stand kunnen brengen dan elk voor zich.

Piramide biedt reeds mogelijkheden voor het versterken van de ouderbetrokkenheid. Met het betrekken van de thuissituatie mag ten aanzien van opvoedingsstimulering en ouderbetrokkenheid een positief effect worden verwacht.

Ouderondersteunende programma's zijn bovendien in het kader van 'opvoeden en opgroeien' een gemeentelijke taak volgens de WMO (prestatieveld 2).

Ook in het (vervolg)onderwijs levert 'Leefstijl' concrete handreikingen voor het betrekken van ouders. In het kader van ouderbetrokkenheid, partnerschap en bondgenootschap verdient gebruik van de 'ouderkatern' extra de aandacht.

Het programma Leefstijl heeft inmiddels zijn sporen verdiend en blijft zich ontwikkelen. Het is weliswaar niet het enige programma in zijn soort. Scholen kunnen goede redenen hebben om voor een ander programma te kiezen. De autonomie van de scholen dient hierin te worden gerespecteerd.

Wat te doen?

- Stimuleren en verbreden gebruik van - bij voorkeur - het programma 'leefstijl'
- Gebruik van programma's faciliteren mits het programma verbinding legt naar ouderbetrokkenheid
- Coördinatie faciliteren om daardoor ondermeer de doorgaande lijnen te versterken (in leren en in zorg)
- Projectplan van aanpak uitwerken

IV. Verminderen schooluitval en verhogen uitstroom met startkwalificaties

De problematiek van schooluitval heeft landelijk grote politieke belangstelling gekregen. De minister van OC&W schreef onlangs bij de presentatie van de nota 'Aanval op de uitval': "Gezamenlijk moeten we iedere leerling een perspectief bieden op een goede plek op de arbeidsmarkt en een eigen plek in de samenleving".

Het 'startdocument lokale educatieve agenda Achtkarspelen' (bijlage) laat zien dat in 2004 in Achtkarspelen 117 voortijdig schoolverlaters door het RMC zijn geregistreerd.

Veiligheidsbrief OCW

Mede naar aanleiding van ingrijpende gebeurtenissen zoals de moord op een leraar in Den Haag, is de aandacht voor de veiligheid in het onderwijs en de omgang met leerlingen met ernstige gedragsproblemen vergroot. Op 19 mei 2004 heeft minister Van der Hoeven de zg. 'veiligheidsbrief' naar de Tweede Kamer gestuurd. De minister trekt extra geld uit voor de aanpak van de veiligheid op scholen. Het doel van de subsidie is onder andere de zorgcapaciteit van scholen te versterken zodat snel en effectief gehandeld kan worden bij signalen of sterke vermoedens van ernstige gedragsproblematiek bij kinderen en/of gesignaleerde opvoedings- en gezinsproblemen bij ouders. De middelen worden ingezet op het niveau van de samenwerkingsverbanden WSNS om versnippering te voorkomen en een goede inbedding in de totale zorgstructuur te garanderen. (*'helaas' staat onze regio niet benoemd als probleemgebied en ontvangen we geen geld*)

Daarnaast zijn er reboundvoorzieningen. Dit zijn tweedekansvoorzieningen voor intensieve begeleiding en opvang van leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Vanaf 2007 moeten er 1500 plaatsen in reboundvoorzieningen zijn, waar op jaarbasis ongeveer 4500 leerlingen kunnen worden opgevangen. Ook worden de plaatsingsmogelijkheden in het (voortgezet) speciaal onderwijs voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen verruimd. Er komen 1000 extra plaatsen in het ZMOK-onderwijs en de criteria voor plaatsing worden verruimd.

Door samenwerkende scholen voor Voortgezet Onderwijs worden in de regio reboundvoorzieningen in het leven geroepen, primair bedoeld voor jongeren die in het reguliere onderwijs thuis horen. De VO scholen zijn hiervoor primair verantwoordelijk en ontvangen daartoe de rijksmiddelen.

Vanuit de ketenverantwoordelijkheid en specifieke zorg voor de leerlingen in het kader van leerplicht- en RMC-beleid ligt samenwerking met de gemeenten voor de hand.

Het economisch beleids- en actieplan 2006 - 2016 van Achtkarspelen laat zien dat ook het bedrijfsleven 'last heeft van' de lokale onderwijsachterstand, terwijl bovendien door macro-economische, en technologische ontwikkelingen de vraag naar laagopgeleiden kleiner wordt.

Ook in NOFA-verband wordt gesproken over de groeiende afstand (de wig) van de regio met landelijke ontwikkeling. De sociaal maatschappelijke en de economische belangen zijn groot.

Ter bevordering van de aansluiting arbeidsmarkt is het nodig de verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven te versterken. In met de NOFA-partners wordt hierover gesproken in het kader van de ontwikkeling van het 'onderwijsoffensief'. Nadere inkleuring van dat kader zal naar verwachting in 2007 een vervolg krijgen.

Afstemming zal worden gezocht met het provinciaal beleid in Fryslân.

Wat te doen?

- Realiseren sluitende aanpak (ketenzorg, Jong in Achtkarspelen)
- Actief leerplichtbeleid voeren op de onderdelen registratie, handhaving en zorg
- Deelname aan zorgteams in het Voortgezet Onderwijs en RMC consultatieteam
- Meewerken aan totstandkoming Friese Reboundvoorzieningen
- Handhaven budget voor alternatieve individuele trajecten / rebound
- Meewerken aan concretisering "NOFA-onderwijsoffensief" (i.s.m. provincie)

V. Doorontwikkelen netwerken (Operatie Jong in Achtkarspelen)

Netwerken zijn in deze samenleving noodzakelijk. Dit geldt zeker ook voor het onderwijs. 'De school kan het niet alleen!'

Regie op samenwerking en inhoudelijke afstemming is nodig zo dat er sprake is van een doorlopende lijn van signaleren naar een integrale aanpak. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ketenregie.

Algemene voorwaarden voor ketensamenwerking zijn: onderling vertrouwen, gelijkwaardigheid, positief karakteriseren van elkaar, accepteren van afhankelijkheid, het beste uit de verscheidenheid halen, steun ervaren.

Resultaten van gevoerd beleid zijn zichtbaar in de gelegde verbindingen en netwerken tussen consultatiebureau, voorschoolse voorzieningen, basisscholen en ook het gestructureerd overleg tussen basisonderwijs en voortgezet onderwijs (BoVo). Het schoolmaatschappelijk werk neemt een belangrijke signalerende, ondersteunende en verbindende rol in; de gemeentelijke subsidiëring van de voorziening wordt gecontinueerd. Ook de leerplichtambtenaar vervult in het veld eveneens een belangrijke schakelfunctie in de zorgketen waarin thuissituatie, school, omgeving en zorg met elkaar worden verbonden. (Toeleiding naar) ouderondersteunende programma's zijn in het kader van het thema 'opvoeden en opgroeien' een gemeentelijke taak volgens de WMO (prestatieveld 2).

Wat te doen?

- Implementeren uitvoeringsplan "Jong in Achtkarspelen"
- Integreren lokale jeugdnetwerken (naar een 'bovenbasisschools zorgteam')
- Aansluiten van interne en externe zorgstructuur in en om de scholen.
- Continuëren huidige inzet-volume schoolmaatschappelijk werk
- Toegang bieden naar opvoedingsondersteuning

5. De lokale educatieve agenda (werkwijze)

5.1 Overleggroep Onderwijs en Jeugd (bijlage)

Voor de periode na 1 augustus 2006 is een nieuwe overlegstructuur ontworpen. Gemeente, schoolbesturen, stichting Peuterspeelzaalwerk en stichting Welzijn zitten samen als gelijkwaardige partners in de Overleggroep Onderwijs en Jeugd. Overleg wordt gevoerd over de Lokale Educatieve Agenda. Toekomstige uitbreiding van het overleg met andere partners is mogelijk, eventueel op afroep.

5.2 Opbrengst en monitor

Aan het in beeld brengen van investeringen en opbrengsten worden hogere eisen gesteld. Per activiteit zullen de doelen nader worden uitgewerkt en 'smartbestendig' dus nader gespecificeerd en zoveel mogelijk *meetbaar* worden vastgelegd in convenanten.

Hoe exact tot resultaten te komen wordt in deze kadernotitie niet in detail vermeld. Het karakter van een kadernotitie zich ook daartegen.

Voor wat betreft de monitoring zal waar mogelijk aansluiting worden gezocht bij de in ontwikkeling zijnde provinciale beleidsmonitor.

Relevante deelstappen zijn:

- doelen aanscherpen: SMART formuleren;
- doel-middel-relaties leggen: welke activiteiten worden ondernomen om de doelen te realiseren;
- begroten en budgetteren;
- taken verdelen;
- afspraken vastleggen.

5.3 De lokale educatieve agenda

Van gemeenten wordt verwacht dat zij vanaf 1 augustus 2006 een lokale educatieve agenda gaan opstellen. Vanaf dat moment is de nieuwe wet Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) van kracht. De bedoeling van de lokale educatieve agenda is dat de gemeenten samen met de betrokken partners een lijst van onderwerpen bespreekt die op deze agenda worden gezet, waarbij ook afspraken worden gemaakt over de uitvoering en verantwoording van deze thema's.

In 2005 is de handreiking 'De lokale Educatieve Agenda' opgesteld. In deze handreiking van de VNG staat de volgende tabel:

	Categorie 1	Categorie 2	Categorie 3
Eindverantwoordelijke	Scholen	In overleg tussen partners	Gemeenten
Uitvoering	Scholen	Gemeenten en scholen	Gemeenten
Beleidsthema's	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsprestaties • Taalbeleid • Ouderbetrokkenheid • Informatievoorziening aan ouders en leerlingen • Doorstroom PO – VO • Wachtlijsten overgang PO en VO • Wachtlijsten speciaal onderwijs • Toegankelijkheid • Spreiding zorgleerlingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor- en vroegschoolse educatie • Peuterspeelzaalwerk • Kinderopvang • Opvang jeugdigen die buiten de boot dreigen te vallen • Vroegsignalering • Zorg in en om de school • Aansluiting onderwijs arbeidsmarkt • Voortijdig schoolverlaten • Spreiding achterstandsleerlingen, als overlegpunt • Onderwijsachterstanden, als overlegpunt • Schoolmaatschappelijk werk • Afgestemd aanbod van verschillende scholen en schoolsoorten • Reboundvoorzieningen • Veiligheid in de school 	<ul style="list-style-type: none"> • Leerplicht / schoolverzuim • RMC • Schakelklassen • Leerlingenvervoer • Huisvesting • Veiligheid rond de school • Brede school • Spreiding jeugdvoorzieningen • Preventief lokaal jeugdbeleid, 5 functies

Categorie 2 is te beschouwen als de romp van de lokale educatieve agenda. Dit zijn de thema's waarover gemeenten en schoolbesturen het in ieder geval eens dienen te worden. Deze romp kan worden aangevuld met thema's uit categorie 1 en 3 die door gemeenten of schoolbesturen worden aangedragen.

Bij de verdere uitwerking van de lokale educatieve agenda kan gedacht worden aan verbreding en/of verdieping. Bij verbreding gaat het om uitbreiding van de beleidsagenda met aan onderwijs rakende thema's, bijvoorbeeld op het terrein van jeugdbeleid, samenhangende voorzieningen, sociale infrastructuur (lokaal preventief jeugdbeleid, regelingen BOS, Cultuur op School). Daarnaast kan de beleidsagenda in relatie tot onderwijshuisvesting verbreed worden naar integraal accommodatiebeleid. Met verdieping doelen we op aanvullende thema's binnen onderwijs, bijvoorbeeld op het vlak van kwaliteitszorg en innovatie (denk bijvoorbeeld aan taalbeleid, maatschappelijke stages en ICT).

6. Financiën

De genoemde investeringen worden nodig geacht voor de beoogde 'doorstart' van het beleid zoals vermeld in deze kadernotitie. Alle genoemde bedragen zijn structureel in de gemeentebegroting opgenomen en dus beschikbaar.

Het is mogelijk dat uitgaven lager of hoger uitvallen dan hierbij geraamd. De schommelingen zullen binnen het totaalbudget worden opgevangen.

	2006	2007	2008	2009	2010	toelichting
I. VVE		171.000	171.000	171.000	171.000	vervolg Piramide; ambulant tutorschap / professionalisering
II. Kwaliteit en innovatie		135.000	pm	pm	pm	reguliere begeleiding
		30.000	30.000	30.000	30.000	ontwikkelimpuls; planontwikkeling en aansluiting op 'boppeslach'
III. Sociale competentie	20.000	34.000	34.000	34.000	34.000	leefstijl-concept
IV. VSV en schoolloopbaan		24.000	24.000	24.000	24.000	reboundvoorziening, alternatieve trajecten en RMC
V. Jong in Achtkarspelen		37.500	37.500	37.500	37.500	ketenregie / netwerk
OVERIGE:						
a. preventieve logopedie		11.500	11.500	11.500	11.500	
b. schoolmaatschappelijk werk		60.000	60.000	60.000	60.000	
c. leefstijl + gezondheid ²		12.000	12.000	12.000	12.000	
d. monitoring		10.000	10.000	10.000	10.000	
e. vrije beleidsruimte		6.000	6.000	6.000	6.000	

² landelijke middelen voor de BOS-projecten zijn niet in de tabel opgenomen

(bijlage 1)

Begrippen en afkortingen

Definitie onderwijsachterstandenbeleid

Het beleid gericht op het voorkomen of bestrijden van de negatieve effecten op de leer- en ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen, die het gevolg zijn van sociale, economische en culturele omstandigheden.

Wat is de RMC-functie?

RMC staat voor Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. Het doel van de RMC-functie is tweeledig:

- Het in beeld krijgen van het totaal aantal voortijdig schoolverlaters in de regio via melding door scholen en registratie door de contactgemeente.
- Het teruggeleiden van voortijdig schoolverlaters naar het onderwijs om een startkwalificatie te behalen.

Wanneer is iemand een voortijdig schoolverlater?

- Iedere jongere tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat wordt aangemerkt als een voortijdig schoolverlater.
- Ook leerlingen tot 23 jaar die langer dan een maand zonder reden van school wegblijven, worden aangemerkt als voortijdig schoolverlater.

Wat is een startkwalificatie?

Een startkwalificatie wordt behaald met het succesvol afronden van de havo of het vwo, of met het behalen van een diploma van een opleiding op niveau 2 van de kwalificatiestructuur van de WEB, de basisberoepsopleiding.

Maatschappelijk stage

Doel van de maatschappelijke stage als onderdeel van het onderwijsprogramma is om leerlingen een vorm van buitenschools leren te bieden, die een brede kennismaking met de samenleving mogelijk maakt. Door een maatschappelijke stage wordt een positieve bijdrage geleverd aan de maatschappelijke betrokkenheid van jongeren, hun besef van waarden en normen, hun sociale ontwikkeling en het besef van een gedeelde verantwoordelijkheid voor de samenleving.

BOS	projecten Buurt, Onderwijs en Sport
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
LEA	Lokale Educatieve Agenda
GOA	Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid
NOFA	Noord Oost Friese Aanpak
OAB	(nieuwe wet) Onderwijs Achterstanden Beleid
OBD	Onderwijsbegeleidingsdienst
OCenW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
OKP(F)	OnderwijsKansenPlan (Fryslân)
PO	Primair Onderwijs (basisschool incl. speciaal basisonderwijs)
PSZ	Peuterspeelzaal
RMC-functie	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Termijngebonden
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VSV	Voortijdig School Verlaten
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie

(bijlage 2)

Overlegstructuur en werkwijze voor de lokale educatieve agenda Achtkarspelen

Op gemeentelijk niveau wordt gewerkt met een ambtelijke kerngroep waarin de afdelingen onderwijs en jeugd zijn vertegenwoordigd. Deze beleidscommissie heeft de titel "ambtelijke Kerngroep Onderwijs en Jeugd".

Daarnaast wordt een Overleggroep gevormd die bestaat uit vertegenwoordigers uit het veld aangevuld met de twee leden van de kerngroep en de betrokken portefeuillehouder(s).

Taak van de ambtelijke Kerngroep Onderwijs en Jeugd:

- Voorbereiden van de bijeenkomsten van de Overleggroep.
- Verslaglegging van de bijeenkomsten van de Overleggroep.
- (Laten) opstellen van notities en beleidsplannen na overleg met de Overleggroep.
- (Laten) opmaken van evaluatieverslagen op basis van de gemaakte onderlinge afspraken over de gezamenlijke ambities. (Dit kan alleen als vooraf duidelijk is welke instelling welke verantwoordelijkheid op zich heeft genomen).
- Het periodiek leveren van een verslag op basis van de monitorgegevens. (Daarbij kan gebruik gemaakt worden van externe deskundigheid om de gegevens te vertalen in termen van bereikte resultaten).
- Kaderstelling door en verantwoording naar het politieke bestuur in Achtkarspelen;

De 'Overleggroep Onderwijs en Jeugd' bestaat uit:

Vertegenwoordiger uit het openbaar primair onderwijs (1), het pc primair onderwijs (1) en het ger. primair onderwijs (1).

Vertegenwoordiger uit het peuterspeelzaalwerk, SPA (1).

Vertegenwoordiger van Voortgezet Onderwijs OSG Singelland (1), van CSG Lauwers College (1) en van het AOC Friesland (1).

Vertegenwoordiger van de Welzijnstichting het Achtkant, Timpaan (1).

Ambtenaren van de gemeente Achtkarspelen, ambtelijke kerngroep (2)

Portefeuillehouders Onderwijs en Jeugd, tevens wisselend voorzitterschap (2).

De opdracht en taakstelling Overleggroep Onderwijs & Jeugd:

De opdracht aan de Overleggroep Onderwijs & Jeugd is het behandelen van de Lokale Educatieve Agenda van Achtkarspelen; het *maatschappelijk belang* staat voorop en daarbij neemt de Overleggroep als geheel en nemen partijen afzonderlijk verantwoordelijkheid voor het verwezenlijken van de doelstellingen;

- Het duurzaam verhogen van de onderwijsopbrengsten in Achtkarspelen
- Het totstandbrengen van een sluitende en goed functionerende zorgketen

en rekt tot zijn taak:

- Vaststellen van de lokale educatieve agenda.
- Maken van afspraken over wederzijdse inspanningen en verplichtingen.
- Voorstellen doen om de lokale agenda aan te passen aan nieuwe ontwikkelingen of op basis van uitkomsten van het gevoerde beleid.
- Het beoordelen van plannen en begrotingen.
- Vaststellen van de evaluatieverslagen en op basis daarvan indien nodig de onderlinge afspraken bijstellen.
- Gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan college van B en W en/of de gemeenteraad van Achtkarspelen.

Uitbreiding van de samenstelling

Op voordracht van één of meer van de leden kan het overleg incidenteel, maar ook structureel, worden uitgebreid met betrokken partijen.

Gelijkwaardige partners

Het overleg bestaat uit gelijkwaardige partners en is op overeenstemming gericht.

Agendarecht

Alle deelnemers hebben agendarecht.

Afspraken

De lokale educatieve agenda en verslaglegging zal worden voorzien van concrete, 'smartbestendige' afspraken over de inzet van de partners en de prestatiedoelen.

Gemandateerde vertegenwoordiging en terugkoppeling

De leden vertegenwoordigen - gemandateerd - hun achterban en zijn verantwoordelijk voor ruggespraak en terugkoppeling met en naar die achterban. Dit betekent dat de bijeenkomsten tijdig moeten worden gepland om de vertegenwoordigers de gelegenheid te geven om met hun achterban te overleggen binnen bestaande structuren zoals directieoverleg, leidstersoverleg, managementoverleg binnen het VO, enz.

Vergaderfrequentie

- Voor de Overleggroep worden jaarlijks minimaal vier vergaderingen gepland. (oktober, december, maart en juni)

Aldus gezamenlijk vastgesteld in de bijeenkomst van 4 juli 2006